

14. ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΙΣ Η.Π.Α.

Κατά την παρούσα εργασία και προκειμένου περί των προγραμμάτων εκπαίδευσης θα χρησιμοποιούμε τον όρο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.). Θεωρούμε ότι ανταποκρίνεται εντελώς στην πραγματικότητα και προσεγγίζει στον αντίστοιχο όρο που χρησιμοποιείται διεθνώς, το curriculum.

Ο όρος curriculum είναι λατινογενής. Κυριολεκτικά σημαίνει κύκλο σε στάδιο, προερχόμενο από τη ρίζα currere, cursus, που σημαίνει τρέχω σε προδιαγεγραμμένη διαδρομή. Απ' αυτήν προέρχεται και η αγγλοσαξωνική λέξη course, που σημαίνει προδιαγεγραμμένος κύκλος σπουδών²¹¹. Ως όρος χρησιμοποιείται με διάφορες έννοιες και έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς διαφορετικοί ορισμοί.

Ενώ κατά τον Hamilton²¹² η πρώτη χρήση του όρου τοποθετείται στο 1580, στη διεθνή βιβλιογραφία εμφανίζεται αλλά και ορίζεται από τον Dewey, το 1902²¹³. Κατά τον Dewey λοιπόν το Α.Π.Σ. θεωρείται: «ένας κύκλος σπουδών που πραγματοποιείται στο σχολείο και παρουσιάζει υλικό που επεκτείνεται χωρίς κανέναν περιορισμό πέρα απ' το χρόνο και το χώρο»²¹⁴.

Από τη σχετική μελέτη προκύπτει ότι ο όρος «curriculum» μπορεί να ισχύει και να χρησιμοποιείται για πολλά και διαφορετικά είδη προγραμμάτων διδασκαλίας και διδακτικών παρεμβάσεων. Εκείνο όμως που είναι σαφές και αδιαμφισβήτητο είναι πως οι συζητήσεις σε όλα τα επίπεδα γύρω από τα Α.Π.Σ. αποκτούν μια

---

²¹¹. Webster's Dictionary, (1985), «Dictionary of the English Language», Delair Publishing Company Inc, USA

²¹². Hamilton. D. (1989), «Toward a Theory of Schooling», Falmer, London

²¹³. Dewey. J. (1902), «The Child and the Curriculum», University of Chicago Press, Chicago

²¹⁴. Dewey. J. (1902), ό.π.

έντονη μορφή τη δεκαετία του 1960²¹⁵. Είναι η εποχή που οι προσπάθειες γύρω από τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σε κάθε χώρα αποκτούν, και λόγω των γεγονότων, μια «διαστημική» ταχύτητα.

Ως όρος, λοιπόν, το «curriculum» χρησιμοποιείται για διαφορετικά είδη προγραμμάτων, προγραμμάτων διδασκαλίας αλλά και συμβουλευτικών παρεμβάσεων. Το γεγονός αυτό οδηγεί συχνά σε έναν περιορισμό της έννοιας του Α.Π.Σ. αφού άλλοτε καθορίζεται από την άποψη του σε ποιόν απευθύνεται η διδασκαλία ή η συμβουλευτική και, άλλοτε, σε σχέση με τους σκοπούς και τους στόχους του. Στην εργασία μας ό,τι αναφέρουμε σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών θα έχει αποκλειστικά σχέση με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα σπουδών. Θα είναι δε επικεντρωμένο σε στοιχεία και κριτήρια που το αιτιολογούν με εκπαιδευτικούς όρους.

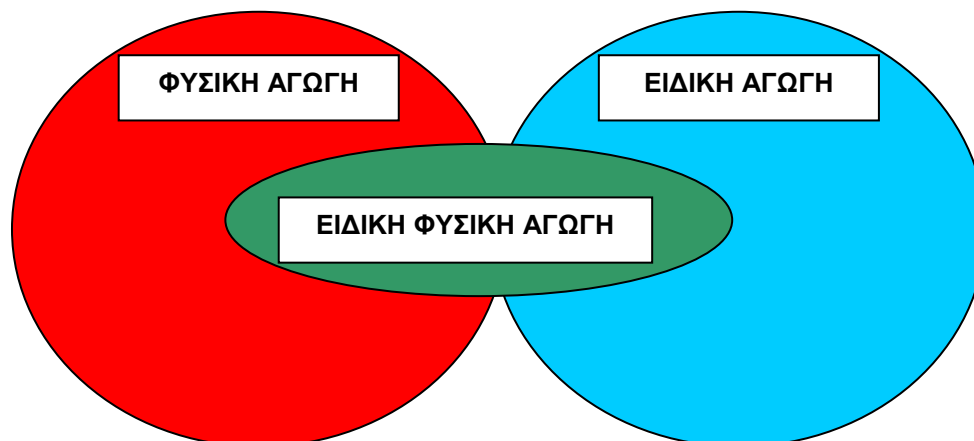
Το Α.Π.Σ. στην ειδική φυσική αγωγή κινείται σε δυο επίπεδα:

α. της φυσικής αγωγής

β. της ειδικής εκπαίδευσης (ειδική αγωγή)

Σχηματικά αυτό θα μπορούσε ν' αποδοθεί κατά το ΣΧΗΜΑ 1.

ΣΧΗΜΑ 1

²¹⁵ α. Pinar. W., Reynolds. W., Slattery. P., Taubman. P. (1995), «Understanding Curriculum», Peter Lang, New York

β. Lawton. D. (1996), «Beyond the National Curriculum: teacher Professionalism and Empowerment», Hodder & Stoughton, London

Η διαφορετική επιλογή κριτηρίων έχει οδηγήσει μερικούς ειδικούς στο ν' απορρίψουν τη συμπεριφοριστική προσέγγιση στόχων στον καθορισμό του Α.Π.Σ. για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α.²¹⁶. Από την άλλη όμως ο Brennan²¹⁷ διατείνεται πως: «η σαφήνεια των τελικών και ενδιάμεσων στόχων του Α.Π.Σ. θεωρείται ουσιαστική εφόσον ο εκπαιδευτικός πρόκειται να χρησιμοποιήσει τη συνολική δυνατότητα εκμάθησης ώστε να πετύχει τη συνολική ανάπτυξη του μαθητή». Πάνω σ' αυτό επισημαίνει συμπληρωματικά ο Leeming και οι συνεργάτες του²¹⁸ πως στην περίπτωση των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. «ο μόνος τρόπος που μπορούμε να ελπίζουμε ότι θ' αλλάξουμε τα παιδιά είναι ν' αλλάξουμε τη συμπεριφορά τους. Αυτό αποτελεί τη βάση για την προσέγγιση των στόχων στο πρόγραμμα σπουδών τους». Νοείται όμως ότι αυτό δεν λειτουργεί σε βάρος των φυσικών και πολιτικών δικαιωμάτων των ίδιων των μαθητών²¹⁹.

Η πιο πάνω διαπίστωση προκύπτει από τη μελέτη που πραγματοποιήσαμε στα Α.Π.Σ. ειδικής φυσικής αγωγής μιας σειράς χωρών που θεωρούνται αναπτυγμένες στο τομέα αυτό. Συγκεκριμένα μελετήσαμε τα προγράμματα:

- του Ηνωμένου Βασιλείου
- της Γερμανίας
- της Γαλλίας
- της Σουηδίας
- του Καναδά
- των Η.Π.Α.

---

²¹⁶. Blenkin. G. M., Kelly. A. V. (1983), «The Primary Curriculum in Action», Paul Chapman, London

²¹⁷. Brennan. W. K. (1979), «Shaping the Education of Slow Learners», Routledge, London

²¹⁸. Leeming. K., Swann. W., Coupe. J., Mittler. P. (1979), «Teaching Language and Communication to the Mentally Handicapped», Evans Methuen Educational for the School Council, London

²¹⁹. Goddard. D. (1985), «Processes in Special Education» στο Blenkin. G. M. Kelly. A. V. «The Primary Curriculum in Action», Paul Chapman, London

Στο σύνολό τους τα προγράμματα είναι σχεδιασμένα γύρω από έναν κεντρικό σκοπό: τη συμμετοχή των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. στα γενικά σχολεία της γειτονιάς τους μαζί με τους άλλους συνομηλίκους τους. Πλην των βαριά κλινικών περιπτώσεων, δηλαδή των μαθητών που δεν μπορούν να ωφεληθούν καθόλου από το πρόγραμμα ενός γενικού σχολείου κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες, όλα οι άλλοι μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. πρέπει να φοιτούν στα γενικά σχολεία. Φυσικά αυτό εξυπακούεται πως συμβαίνει κάτω από συνθήκες πλήρους προγραμματισμού και ελέγχου. Στις περισσότερες χώρες ονομάζεται ένταξη (integration), στο Ηνωμένο Βασίλειο καλείται συνεκπαίδευση (inclusion), ενώ σπάνια συμπεριλαμβάνεται στην έννοια της αποκατάστασης (rehabilitation) ή της ανεξάρτητης ζωής (independence of life). Έτσι, τα περισσότερα προγράμματα της ειδικής φυσικής αγωγής δε διαφέρουν στο γενικό τους πλαίσιο από τ' αντίστοιχα της γενικής φυσικής αγωγής. Απλά είναι προσαρμοσμένα κάθε φορά προς τη φυσική, αισθητηριακή, συναισθηματική και νοητική κατάσταση των μαθητών καθώς και στις συμπληρωματικές ψυχοσωματικές και κοινωνικές τους ανάγκες.

Το πρόγραμμα φυσικής αγωγής και το πρόγραμμα ειδικής φυσικής αγωγής κατ' επέκταση, αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού σχολικού προγράμματος. Συμβάλλει στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική, καθώς και στη φυσική ανάπτυξη των μαθητών. Τους παρέχει τη γνώση, τις δεξιότητες, τις θετικές συμπεριφορές που συμβάλουν σε έναν υγιή τρόπο ζωής. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα ευκαιριών για κοινωνική αλληλεπίδραση μέσω της σωματικής δραστηριότητας. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κίνηση ως μέσο επικοινωνίας και ως μέσο δημιουργικής έκφρασης. Το φυσικό παιχνίδι προωθεί την ανάπτυξη δεξιοτήτων παρέχοντας ταυτόχρονα στους μαθητές ένα μέτρο αυτονομίας και κοινωνικοποίησης. Έχουν τις ευκαιρίες να συμμετέχουν σε ένα ευρύ φάσμα σωματικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που προωθούν τη διασκέδαση, τις ικανότητες, την επιτυχία και την αλληλεπίδραση με τους άλλους. Μέσω αυτής της εμπειρίας:

- αναπτύσσουν θετική στάση απέναντι στα θέματα της προσωπικής τους υγείας, της διατροφής, αισθάνονται ασφάλεια και προσανατολίζονται σε ενεργητικά μοντέλα ζωής

- βελτιώνονται φυσικά - βιολογικά, νοητικά και συναισθηματικά

- αποκτούν τη δυνατότητα συμμετοχής σε κοινά - ενσωματωμένα και όχι προστατευμένα μαθησιακά περιβάλλοντα

- αποκτούν τη δυνατότητα εκμετάλλευσης των ψυχαγωγικών ευκαιριών που προσφέρονται μέσα στην κοινότητα

- αναπτύσσουν ποικίλες ψυχαγωγικές και αθλητικές δυνατότητες που θα τους βοηθήσουν να χρησιμοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους παραγωγικά.

Η διαμόρφωση του προγράμματος ακολουθεί συγκεκριμένους κύκλους προγραμματισμού, κάθε ένας από τους οποίους έχει συγκεκριμένες φάσεις ανάπτυξης και στο τέλος των οποίων υπάρχει αξιολόγηση. Κατά τις δυο πρώτες φάσεις του προγραμματισμού οι εκπαιδευτικοί πρέπει να :

- προσδιορίσουν τις συγκεκριμένες φυσικές και ψυχαγωγικές ανάγκες σε συνάρτηση με τις δυνατότητες των μαθητών, μέσω μιας διαδικασίας αξιολόγησης

- προσδιορίσουν τις συγκεκριμένες ανάγκες για τον εξειδικευμένο ή προσαρμοσμένο προγραμματισμό

- αναπτύξουν ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα και ευκαιρίες ηλικιακά κατάλληλες μέσα και έξω από το σχολείο

- θέτουν εφικτούς στόχους για τους μαθητές που βασίζονται στις ειδικές τους ικανότητες.

Η εφαρμογή και η αξιολόγηση αποτελούν τις τελευταίες φάσεις του κύκλου προγραμματισμού και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να:

- αναπτύσσουν εκείνες τις δραστηριότητες που μπορούν να διατηρούν ένα υψηλό επίπεδο φυσικής ικανότητας

- προωθούν τη δημιουργική ατομική έκφραση μέσω δραστηριοτήτων όπως ο χορός, τα παιχνίδια και γενικά οι ομαδικές δραστηριότητες
- αναπτύσσουν τις κοινωνικά επιθυμητές δεξιότητες και τις τοποθετήσεις στις ενσωματωμένες λειτουργίες
- χρησιμοποιούν ποικίλους τρόπους παρεμβάσεων, όπως η εξατομικευμένη διδασκαλία, η επίδειξη μοντέλων, η συμβουλευτική και η ομαδική διδασκαλία
- ενθαρρύνουν γενικά την απόλαυση των σωματικών δραστηριοτήτων δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε επιλεγμένες δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, όπως το γκολφ, το τένις, το βόλεϋ, το μπάμιγκτον, το μπόουλινγκ, η κολύμβηση και το σκι
- παρέχουν στους μαθητές τις κατάλληλες ευκαιρίες προκειμένου να μάθουν να εφαρμόζουν τις συγκεκριμένες δεξιότητες με συνομηλικούς τους χωρίς ειδικές ανάγκες
- αυξάνουν σταδιακά την ευθύνη των μαθητών για τις επιλογές και τις συνέπειές τους καθώς και για την οικοδόμηση σχέσεων αμοιβαιότητας με τους συνομηλικούς τους και τους ενήλικους
- ενισχύουν την ψυχοκινητική ανάπτυξη των μαθητών ενθαρρύνοντας τους να συμμετέχουν τακτικά σε ένα ισορροπημένο πρόγραμμα δραστηριοτήτων με σκοπό να βοηθούνται να υπερνικήσουν την μειονεξία τους
- προσαρμόζουν το φυσικό και ψυχαγωγικό πρόγραμμα έτσι ώστε να λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο ενσωματωμένης διαδικασίας
- χρησιμοποιούν δημιουργικά μέσα αξιολόγησης, όπως πίνακες ελέγχου, περιλήψεις ανάλυσης στόχου, παρατηρήσεις προσωπικού και μεμονωμένα σχέδια προγράμματος²²⁰.

---

²²⁰. Larry. D. (Eds) (1979), «Physical Education Opportunity Program for Exceptional Learners, (PEOPLE), An Administrative Guide for Secondary Schools», National Diffusion Network, Washington D. C.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο (ισχύει για την Αγγλία και την Ουαλία ενώ για τη Βόρεια Ιρλανδία και τη Σκωτία ισχύουν διαφοροποιημένα προγράμματα) το Α.Π.Σ. για την ειδική φυσική αγωγή οριοθετείται από τη νομοθεσία του 1988 γνωστή ως «The Education Reform Act»²²¹, το νόμο του 1996²²², το δεύτερο μέρος του νόμου του 2001²²³ καθώς και τον κώδικα πρακτικών για τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες §7.52²²⁴. Το πρόγραμμα ισχύει σε εθνικό επίπεδο για όλα τα δημόσια σχολεία (εξαιρούνται τα ιδιωτικά). Ο κεντρικός κορμός των γνωστικών αντικειμένων περιλαμβάνει την αγγλική γλώσσα, τα μαθηματικά και την επιστήμη, περιβάλλεται δε από ειδικά σχολικά γνωστικά αντικείμενα, όπως η ξένη γλώσσα, οι νέες τεχνολογίες, η ιστορία, η γεωγραφία, η τέχνη, η μουσική και η φυσική αγωγή. Είναι χαρακτηριστικό πως ένα μεγάλο μέρος των κανονισμών του προγράμματος σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επεκτάθηκε και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Μέσα στο εθνικό Α.Π.Σ. - με δεδομένο ότι το 60% των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. φοιτούν σε γενικά σχολεία (πολιτική της συνεκπαίδευσης) και το 40% σε μονάδες ειδικής εκπαίδευσης - είναι ενσωματωμένα επί μέρους προγράμματα ανάλογα με το σχολείο φοίτησης, τη μειονεξία ή την αναπηρία του παιδιού και την ηλικιακή του ομάδα, που μπορεί να είναι:

- α. η αποκαλούμενη βασική για τα παιδιά 5+ ετών
- β. η δεύτερη για τα παιδιά 7+ - 11+
- γ. η τρίτη 14+
- δ. η τέταρτη 16+²²⁵.

---

²²¹. H.M.P.O. (1988), «The Education 'Reform' Act», London

²²². H.M.P.O. (1996), «The Education Act 1996», London

²²³. H.M.P.O. (2001), «The Special Educational Needs and Disability Act 2001 (part 2)», London

²²⁴. H.M.P.O. (2002), «The Special Educational Needs Code of Practice (Department for Education and Skills)», London

²²⁵. European Agency for Development in Special Needs Education (2003), «Special Education across Europe in 2003. Trends in provision in 18 European countries», Brussels

Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο λειτουργίας του νόμου και προκειμένου να επιτηρείται η εφαρμογή του Α.Π.Σ. αλλά και για να πραγματοποιείται η αξιολόγησή του, δημιουργήθηκαν οι παρακάτω επιτροπές και συμβούλια:

- α. το Εθνικό Συμβούλιο Προγράμματος Σπουδών (NCC)
- β. η Επιτροπή Σχολικών Εξετάσεων (SEAC)
- γ. η Επιτροπή Αξιολόγησης του Προγράμματος Σπουδών (SCAA)
- δ. η Επιτροπή Ποιοτικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Σπουδών (QCA).

Για την επιλογή του προγράμματος ειδικής φυσικής αγωγής το Α.Π.Σ. παρέχει τη δυνατότητα συνδυασμού επιλογών μεταξύ των παρακάτω παραμέτρων:

- α. τη μειονεξία ή την αναπηρία του παιδιού
- β. την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκει
- γ. το είδος της σχολικής μονάδας όπου φοιτά
- δ. την ειδική επανορθωτική παρέμβαση που πιθανώς έχει ανάγκη το παιδί
- ε. την επιλογή μιας ή περισσότερων από τις παρακάτω έντεκα θεματικές ενότητες, στο επίπεδο μαθήματος ή ολόκληρης ενότητας:
  - απόκτηση και ανάπτυξη γενικών και ειδικών δεξιοτήτων
  - επιλογή και εφαρμογή των δεξιοτήτων και των μεθόδων ανάπτυξής τους
  - αξιολόγηση και βελτίωση της απόδοσης
  - γνώση και κατανόηση της ικανότητας και υγείας
  - το εύρος της απαιτούμενης μελέτης
  - δραστηριότητες χορού
  - δραστηριότητες παιχνιδιών
  - δραστηριότητες γυμναστικές
  - δραστηριότητες κολύμβησης και ασφάλειας στο νερό

- αθλητικές δραστηριότητες
- δραστηριότητες στο ύπαιθρο.

Εύκολα μπορεί ν'αντιληφθεί κανείς πως κάνοντας τις κατάλληλες επιλογές από κάθε ομάδα και ενότητα μπορούμε να έχουμε έναν πολύ μεγάλο συνδυασμό επιλογών, είτε γίνεται επιλογή σε ομαδικό είτε σε ατομικό επίπεδο²²⁶. Το σημαντικό όμως που προσφέρει το Βρετανικό Εθνικό Α.Π.Σ. είναι πως υπερκεράζει τον παραδοσιακό και κλασικά ανελαστικό τρόπο χάραξης και χρήσης του αναλυτικού προγράμματος. Δεν προσφέρεται δηλαδή ως ένας πίνακας συγκεκριμένων οδηγιών που πρέπει να εφαρμοστούν σε συγκεκριμένο χρονικό στάδιο, αλλά παρέχει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς – μέσα στα πλαίσια των γενικών ορίων σχεδιασμού του και όχι ασύδοτα – να επιλέξουν εκείνον τον συνδυασμό που προσιδιάζει στα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των μαθητών τους.

Στη Γερμανία η εκπαιδευτική νομοθεσία και η διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος ανήκουν στην ευθύνη των ομόσπονδων κρατιδίων (Länder). Τα δικαιώματα των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, ανάλογα με τις ανάγκες τους, είναι κατοχυρωμένα στα συντάγματα των ομόσπονδων κρατιδίων. Οι τρόποι, οι μέθοδοι εκπαιδευτικής παρέμβασης, άρα και τα Α.Π.Σ. καθορίζονται από την εκπαιδευτική νομοθεσία επίσης των ομόσπονδων κρατιδίων, τα οποία διαθέτουν υπουργεία παιδείας-πολιτιστικών θεμάτων και επιστήμης.

Το υπουργείο παιδείας επιστημών και τεχνολογίας της κεντρικής κυβέρνησης (Bundesministerium) είναι αρμόδιο για τα πιλοτικά έργα και προγράμματα ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησης (Ε.Ε. , κυβέρνηση) καθώς και για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση. Αν και τα ομόσπονδα κρατίδια είναι υπεύθυνα για την εκπαίδευση στα εδαφικά τους όρια, σε ορισμένες περιπτώσεις – όπως στην ανάπτυξη ορισμένων

---

²²⁶ H. M. M. of Education (2004), «Curriculum on Line. National Curriculum Programmes of Physical Education», Department of Education and Skills, London

καινοτομιών – η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει την πρωτοβουλία και χρηματοδοτεί διάφορα πειραματικά προγράμματα που στόχευσαν στη συνεκπαίδευση και τη στήριξη των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α.

Το συντονιστικό όργανο των κυβερνήσεων των κρατιδίων και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης (ΚΜΚ) είναι η μόνιμη σύνοδος των υπουργών παιδείας και πολιτισμού. Οι αποφάσεις της ΚΜΚ έχουν τη θέση συστάσεων. Οι υπουργοί είναι πολιτικά δεσμευμένοι για συστάσεις σχετικά με την νομοθεσία. Η οργάνωση της ειδικής εκπαίδευσης των ομόσπονδων κρατιδίων εναρμονίζεται με τις διάφορες αποφάσεις που εκδίδονται από την ΚΜΚ. Οι υπουργοί έχουν προσδιορίσει πολλά κοινά στοιχεία στην ποικιλία των προγραμμάτων ειδικής εκπαίδευσης που υφίστανται στα 16 ομόσπονδα κρατίδια. Τον Μάιο του 1994 η ΚΜΚ διαμόρφωσε έναν κατάλογο οδηγιών για την ειδική εκπαίδευση αντικαθιστώντας τον αντίστοιχο κατάλογο του Μαρτίου του 1972. Αυτό το βασικό έγγραφο τεκμηριώνει την ανάπτυξη της ειδικής εκπαίδευσης στα γερμανικά κρατίδια.

Στόχος της ειδικής εκπαίδευσης είναι η επαγγελματική ολοκλήρωση και η δυνατότητα ανεξάρτητης ζωής²²⁷. Η οποιαδήποτε παρέμβαση - άρα και τα Α.Π.Σ - πραγματοποιούνται σε σχέση με την κατηγοριοποίηση στην οποία κατέληξαν οι υπουργοί (ΠΙΝΑΚΑΣ 31).

---

²²⁷. Resolution of Conference of Secretary of Cultural Affairs (06.05.1994), «Dokument: Konstante Konferenz der Sekretärinnen der kulturellen Angelegenheiten von Ländern in der Bundesrepublik Deutschland (ΚΜΚ)»

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
Τύφλωση
Μερική Όραση
Κώφωση
Βαρηκοΐα
Νοητική Υστέρηση
Φυσική Δυσλειτουργία
Μαθησιακές Δυσκολίες
Προβλήματα Συμπεριφοράς
Προβλήματα Ομιλίας
Παραμονή διάρκειας σε Νοσοκομείο

Σε σχέση με την πιο πάνω κατηγοριοποίηση η ειδική εκπαίδευση παρέχεται με τους παρακάτω τρόπους:

- ειδική εκπαιδευτική στήριξη μέσω προληπτικών παρεμβάσεων
- ειδική εκπαιδευτική στήριξη εντός της γενικής εκπαίδευσης
- ειδική εκπαιδευτική στήριξη στα ειδικά σχολεία.

Τα ειδικά σχολεία που λειτουργούν στην ομοσπονδιακή Γερμανία (δεδομένα του 1998) διακρίνονται σε εννέα τύπους (ΠΙΝΑΚΑΣ 32).

ΠΙΝΑΚΑΣ 32

ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Τυφλών και Μερικά Βλεπόντων	54
Κωφών και Βαρηκών	96
Νοητικά Υστερημένων	747
Φυσικά Αναπήρων	170
Μαθησιακών Δυσκολιών	1.651
Προβλημάτων Συμπεριφοράς	369
Δυσκολιών Ομιλίας	318
Μακράς Νοσηλείας	163
Άλλα	292
ΣΥΝΟΛΟ	3.961

- ειδική εκπαιδευτική στήριξη σε μικρές ειδικές τάξεις
- ειδική εκπαιδευτική στήριξη με συνεργαζόμενες μορφές
- ειδική εκπαιδευτική στήριξη στο πλαίσιο ειδικών παιδαγωγικών κέντρων υποστήριξης

- ειδική εκπαίδευση στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης κατά τη διάρκεια της μετάβασης στην εργασία.

Σήμερα, σχεδόν όλα τα ομόσπονδα κρατίδια έχουν προσαρμόσει την εκπαιδευτική τους νομοθεσία σύμφωνα με τις συστάσεις της ΚΜΚ με στόχο να προωθήσουν και να μεταφράσουν την εκπαιδευτική νομοθεσία σε δράση στο χώρο της ειδικής εκπαίδευσης.

Οι συστάσεις των υπουργών παιδείας και πολιτισμού για την προώθηση της ειδικής εκπαίδευσης στη Γερμανία αποτελούν και τη βάση για την κατάρτιση των Α.Π.Σ. Η ειδική φυσική αγωγή δεν αποτελεί ανεξάρτητο τμήμα των προγραμμάτων αυτών είναι ενσωματωμένη στα γενικά προγράμματα.

Οι συστάσεις των υπουργών είναι οι παρακάτω:

- συστάσεις σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών και εφήβων με αυτιστική συμπεριφορά²²⁸
- συστάσεις σχετικά με τη συναισθηματική και κοινωνική εκπαίδευση με έμφαση στην προώθηση στην αγορά εργασίας²²⁹
- συστάσεις με έμφαση στη μαθησιακή διαδικασία²³⁰
- συστάσεις με έμφαση στη γλώσσα²³¹
- συστάσεις με έμφαση στη νοητική ανάπτυξη²³²
- συστάσεις με έμφαση στη φυσική και κινητική ανάπτυξη²³³
- συστάσεις σχετικά με τους μακροχρόνια άρρωστους μαθητές²³⁴

---

²²⁸. ΚΜΚ / Έγγραφο / 6/5/1994

²²⁹. ΚΜΚ / Έγγραφο / 16/6/2000

²³⁰. ΚΜΚ / Έγγραφο / 10/3/2000

²³¹. ΚΜΚ / Έγγραφο / 1/10/1999

²³². ΚΜΚ / Έγγραφο / 26/6/1998

²³³. ΚΜΚ / Έγγραφο / 1998 ό.π

²³⁴. ΚΜΚ / Έγγραφο / 20/3/1998

- συστάσεις σχετικά με τους μαθητές με προβλήματα όρασης²³⁵

- συστάσεις σχετικά με τους μαθητές με προβλήματα ακοής²³⁶.

Δειγματοληπτικά περιγράφουμε τα Α.Π.Σ. για την ειδική εκπαίδευση και ιδιαίτερα για την ειδική φυσική αγωγή στο ομόσπονδο κρατίδιο της Βαυαρίας. Θεωρούμε ότι οι δραστηριότητες σ' αυτήν την περιοχή της Γερμανίας επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα εκπαιδευτικά πράγματα στη χώρα, γι' αυτό και την επιλέγουμε ως παράδειγμα.

Στη Βαυαρία υπάρχει το γενικό Α.Π.Σ. για την ειδική εκπαίδευση (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 24), το οποίο δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για :

α. τα δημοτικά σχολεία της ειδικής εκπαίδευσης

β. τις επαγγελματικές σχολές της ειδικής εκπαίδευσης

γ. τη διαδικασία διασύνδεσης μετά το τέλος της ειδικής εκπαίδευσης²³⁷.

Το γενικό αυτό Α.Π.Σ. διαμορφώνει το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται τα εξειδικευμένα Α.Π.Σ. ανά κατηγορία μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α., όπως κατηγοριοποιούνται από τις συστάσεις των υπουργών παιδείας και πολιτισμού και τη νομοθεσία της Βαυαρίας. Η φυσική αγωγή με τη μορφή της ειδικής φυσικής αγωγής εμπεριέχεται ως τμήμα αυτών των προγραμμάτων σε συγκεκριμένα κεφάλαια αλλά με διαφοροποιημένο περιεχόμενο, το οποίο μπορεί να κυμαίνεται από τη μορφή των σπορ ως τη μορφή του παιχνιδιού.

- Το Α.Π.Σ. για κωφούς και βαρήκοους μαθητές έχει ενσωματωμένο το πρόγραμμα της φυσικής αγωγής γι' αυτήν την κατηγορία (σελίδα 101, στο κεφάλαιο II, C, Fachprofile) ως αθλητική εκπαίδευση²³⁸.

---

²³⁵. KMK / Έγγραφο / 1998 ό.π

²³⁶. KMK / Έγγραφο / 10/5/1996

²³⁷. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2003), «Lehrpläne an Förderschulen in Bayern», München

²³⁸. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2001), «Lehrpläne zum Förderschwerpunkt Hören und Kommunikation für die bayerische Grundschulstufe des Förderzentrums für Hörgeschädigte sowie für den gemeinsamen Unterricht in der Grundschule», München

Το πρόγραμμα σπουδών διαμορφώνεται σε κάθε επίπεδο τάξης, σε τέσσερις μαθησιακές βαθμίδες:

ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΑΞΕΩΝ 1 - 2	ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΑΞΕΩΝ 3 - 4 - 5
1. Βασική εμπειρία στα σπορ	1. Θέματα Υγείας
2. Θέματα Υγείας	2. Κοινωνικά θέματα
3. Κοινωνικά θέματα	3. Ομαδική συμμετοχή
4. Παιχνίδια, είδη παιχνιδιών, προσαρμογή	4. Παιχνίδια, είδη παιχνιδιών, προσαρμογή

- Το Α.Π.Σ. για τυφλούς και μερικώς βλέποντες μαθητές έχει ενσωματωμένο το πρόγραμμα της φυσικής αγωγής γι' αυτήν την κατηγορία μαθητών (σελίδα 62, κεφάλαιο II, Β²³⁹) και έχει το χαρακτηρισμό αθλητική εκπαίδευση. Η διαμόρφωση του προγράμματος ακολουθεί την ίδια οδό με αυτό της προηγούμενης κατηγορίας. Έχει τις ίδιες θεματικές ενότητες αλλά διαφοροποιείται στις ηλικιακές βαθμίδες:

ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΑΞΕΩΝ 1 - 3	ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΑΞΕΩΝ 4 - 5
1. Βασική εμπειρία στα σπορ	1. Θέματα Υγείας
2. Θέματα Υγείας	2. Κοινωνικά θέματα
3. Κοινωνικά θέματα	3. Ομαδική συμμετοχή
4. Παιχνίδια, είδη παιχνιδιών, προσαρμογή	4. Παιχνίδια, είδη παιχνιδιών, προσαρμογή

- Το Α.Π.Σ. για μαθητές με συναισθηματικά και κοινωνικά προβλήματα εμπεριέχει το πρόγραμμα της φυσικής αγωγής (σελίδα 40, κεφάλαιο II, Β²⁴⁰). Η διαμόρφωση ακολουθεί την ίδια οδό με αυτά των δυο προηγούμενων κατηγοριών, με διαφοροποίηση στις ηλικιακές ομάδες.

- Το Α.Π.Σ. για μαθητές και εφήβους με κινητική αναπηρία ή κινητικά προβλήματα έχει ενσωματωμένο το πρόγραμμα της

²³⁹. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2001), «Lehrpläne zum Förderschwerpunkt Sehen für die bayerische Grundschulstufe des Förderzentrums für Sehgeschädigte sowie für den gemeinsamen Unterricht in der Grundschule», München

²⁴⁰. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2001), «Lehrpläne zum Förderschwerpunkt emotionale und soziale Entwicklung», München

ειδικής φυσικής αγωγής (σελίδα 51, κεφάλαιο II, Β με τίτλο εξειδικευμένα σχέδια²⁴¹).

- Το Α.Π.Σ. για μαθητές και εφήβους με γλωσσικά προβλήματα - αυτό αποτελεί μια τάση πλήρους κατηγοριοποιημένης εξειδίκευσης - εμπεριέχει το πρόγραμμα της ειδικής φυσικής αγωγής (σελίδα 50, κεφάλαιο II, Β, με τίτλο εξειδικευμένα σχέδια²⁴²).

- Στο Α.Π.Σ. για μαθητές και εφήβους με νοητική υστέρηση υπάρχει μια πρωτοτυπία μοναδική ίσως σε παγκόσμιο επίπεδο²⁴³. Επειδή ο κεντρικός στόχος ενός τέτοιου προγράμματος είναι η κοινωνική προσαρμογή και αποκατάσταση αυτών των μαθητών δεν αναφέρεται ως ειδική φυσική αγωγή, αλλά το αντικείμενό της περνάει στους μαθητές ως παιχνίδι, γι' αυτό και αναφέρεται ως τέτοιο στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 24.

- Το Α.Π.Σ. για μαθητές και εφήβους με μαθησιακές δυσκολίες²⁴⁴ εμπεριέχει ως τμήμα του, με την ένδειξη αθλητική εκπαίδευση, το πρόγραμμα της φυσικής αγωγής.

Στη Γαλλία, η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική από την ηλικία των 6 έως 16 ετών. Το εκπαιδευτικό σύστημα έχει τρία επίπεδα:

α. την πρωτοβάθμια εκπαίδευση που περιλαμβάνει:

α1. το νηπιαγωγείο

α2. το δημοτικό σχολείο (8 έτη)

β. το πρώτο επίπεδο (collège) της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (4 έτη)

γ. το δεύτερο επίπεδο (lycée) της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (3 έτη).

---

²⁴¹. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2001), « Lehrpläne zum Förderschwerpunkt körperliche und motorische Entwicklung», München

²⁴². Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2001), « Lehrpläne zum Förderschwerpunkt Sprache», München

²⁴³. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2003), « Lehrpläne zum Förderschwerpunkt Geistige Entwicklung», München

²⁴⁴. Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus (2000), « Lehrpläne zum individuellen Lernförderung», München

Με το νόμο της 10/7/1989 τέθηκε ως δικαίωμα όλων των μαθητών να έχουν την εκπαίδευση που τους αρμόζει και επιθυμούν. Η ειδική εκπαίδευση στη Γαλλία δεν είναι της απολύτου αρμοδιότητας του υπουργείου εθνικής παιδείας²⁴⁵. Συναρμόδια είναι σε μεγάλο βαθμό το υπουργείο δημόσιας υγείας και κοινωνικών υποθέσεων καθώς και το υπουργείο δικαιοσύνης. Η ειδική εκπαίδευση στηρίζεται σε δίκτυο τάξεων, σχολείων και ειδικών ιδρυμάτων. Η σημερινή πολιτική στοχεύει:

- στην πρόληψη των μαθησιακών δυσκολιών
- στην αποφυγή εγγραφής μαθητή σε ειδικό σχολείο εφ' όσον δεν είναι απολύτως απαραίτητο
- στην ελαχιστοποίηση του χρόνου παραμονής των μαθητών σε μονάδες και ιδρύματα ειδικής εκπαίδευσης.

Κατά τη γαλλική νομοθεσία ο νόμος δεν μπορεί να καθορίσει την ανικανότητα ή το άτομο με ειδικές ανάγκες. Αυτό ανατέθηκε ως έργο στην επιτροπή ειδικής εκπαίδευσης* (CDES) που θεωρείται και αρμόδια για ν' αποφασίζει για τα παιδαγωγικά μέτρα ή την οικονομική ενίσχυση που πρέπει να προσφερθούν ατομικά σε κάθε μαθητή. Καμία παρέμβαση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς προγενέστερη συγκατάθεση των γονέων του μαθητή αλλά και κανένας χαρακτηρισμός της CDES δεν θεωρείται μόνιμος.

Το υπουργείο εθνικής παιδείας της Γαλλίας ευθύνεται αποκλειστικά και μόνο για τα Α.Π.Σ. των σχολικών μονάδων της αρμοδιότητάς του. Οι μονάδες αυτές είναι τριών τύπων:

- μονάδες ένταξης στο πλαίσιο σχολικών μονάδων και τάξεων, αποστολή των οποίων είναι η πρόληψη των μαθησιακών δυσκολιών
- τμήματα ένταξης σε ομαδικό και ατομικό επίπεδο
- μονάδες γενικής προσαρμογής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

---

²⁴⁵ . European Agency for Development in Special Needs Education (2003), ό.π.

* . Commission Départementale d'Education Speciale (CDES)

Η κατηγοριοποίηση που έχει υιοθετηθεί είναι η ίδια που έχει αποδεχτεί και η Διεθνής Οργάνωση Υγείας²⁴⁶. Σε σχέση με την αποδεκτή κατηγοριοποίηση, τους τρεις τύπους μονάδων και το δεδομένο ότι τουλάχιστο πάνω από το 60% των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. συνεκπαιδεύονται σε γενικά σχολεία και γενικές τάξεις, το Α.Π.Σ. της ειδικής φυσικής αγωγής ταυτοποιείται με το αντίστοιχο της γενικής αγωγής. Οι τροποποιήσεις και οι προσαρμογές γίνονται σε τοπικό επίπεδο με την παρέμβαση των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών σε συνάρτηση με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών.

Η φυσική αγωγή και ο αθλητισμός στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο πρώτο και το δεύτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γενικής και ειδικής, διδάσκεται από γυμναστές. Στο έργο τους βοηθούνται από εξωσχολικό εξειδικευμένο προσωπικό που παραχωρείται κατόπιν συμφωνίας:

- α. από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές
- β. από αθλητικές οργανώσεις.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση 13.000 γυμναστές είναι υπεύθυνοι για τις αθλητικές δραστηριότητες των μαθητών. Οι δραστηριότητες αυτές τελούν υπό την εποπτεία του υπουργείου παιδείας και της Εθνικής Ομοσπονδίας Αθλητισμού της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (USEP). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και στα δυο επίπεδα, οι αθλητικές δραστηριότητες είναι υποχρεωτικές από το νόμο και θεωρούνται μέρος του Α.Π.Σ. Περισσότεροι από 900.000 μαθητές είναι γραμμένοι ως μέλη στην Εθνική Οργάνωση Σχολικού Αθλητισμού (UNSS).

Η φυσική αγωγή και ο αθλητισμός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του Α.Π.Σ. της γενικής και της ειδικής εκπαίδευσης.

---

²⁴⁶. World Health Organisation (1989), «Classification of Deficiencies, Disabilities and Disadvantages», Paris

Συγκεκριμένα:

α. Στο νηπιαγωγείο, οι νηπιαγωγοί ασχολούνται με τα θέματα της φυσικής αγωγής. Τα παιδιά έχουν κάθε ημέρα μια περίοδο 35 έως 45 λεπτών, στη διάρκεια της οποίας μαθαίνουν:

- τις βασικές μηχανικές κινήσεις
- τις αντιδράσεις του οργανισμού τους
- εκφραστικές δραστηριότητές
- συντονισμένες κινήσεις (αδρή και λεπτή κινητικότητα).

β. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η φυσική αγωγή και ο αθλητισμός εφαρμόζεται από γυμναστές. Το αντικείμενο διδάσκεται 3 ώρες εβδομαδιαία. Πέραν της ανάγκης να κινηθούν και της ευχαρίστησης από τη δραστηριότητα, τα παιδιά μαθαίνουν:

- τον τρόπο καταβολής προσπάθειας για επίτευξη στόχων
- την έννοια των κανόνων
- τη διαφορά μεταξύ του ανταγωνισμού και της ομαδικής

δράσης.

Οι βασικές αθλητικές δραστηριότητες βαίνουν σταδιακά αυξανόμενες από επίπεδο σε επίπεδο και έχουν τη μορφή:

- γενικών αθλητικών δραστηριοτήτων
- ομαδικών αθλητικών δραστηριοτήτων
- γυμναστικής
- κολύμβησης
- αναρρίχησης
- χορού
- παιχνιδιών με ρακέτες, κ.λ.π.

γ. Στο πρώτο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διατίθενται από το Α.Π.Σ. για τη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό 4 ώρες την εβδομάδα στο πρώτο έτος, οι οποίες γίνονται 3 από το δεύτερο και μετά. Κεντρικός στόχος είναι οι φυσικές τεχνικές μέσω των οποίων οι έφηβοι μαθητές θα διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους αντιμετωπίζοντας κατάλληλα τις βιολογικές και ψυχολογικές μεταβολές της ηλικίας τους.

δ. Στο δεύτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο κεντρικός σκοπός του Α.Π.Σ. της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού φαίνεται ότι είναι η δημιουργία ενός καλλιεργημένου, διορατικού και ανεξάρτητου πολίτη μέσω της φυσικής πρακτικής, του αθλητισμού και των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου παρέχονται τρεις τύποι αθλητικών δραστηριοτήτων:

- μια υποχρεωτική δραστηριότητα κοινή σε όλους τους μαθητές, διάρκειας 2 ωρών εβδομαδιαία

- μια προαιρετική δραστηριότητα, 3 ώρες εβδομαδιαία, περιορισμένου αριθμού δραστηριοτήτων αλλά με μια προσέγγιση πιο εξειδικευμένη

- μια πλήρως εξειδικευμένη δραστηριότητα που προσφέρει τη δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν στο σχολείο το καλύτερο δυνατό για να βελτιώνουν το ταλέντο τους στον αθλητισμό.

ε. Στο επαγγελματικό σχολείο το Α.Π.Σ. προβλέπει 4 ώρες φυσικής αγωγής και αθλητισμού εβδομαδιαία. Για τους σπουδαστές που κάνουν επαγγελματικό baccalaureat διατίθενται 3 ώρες εβδομαδιαία για αθλητική κατάρτιση.

Σε κάθε Α.Π.Σ. φυσικής αγωγής και αθλητισμού για τη γενική και την ειδική εκπαίδευση περιλαμβάνονται λεπτομερώς και σαφώς οι δραστηριότητες που απαιτούνται από κάθε μαθητή.

Στη Σουηδία οι τοπικές αρχές έχουν τη λειτουργική και οικονομική ευθύνη για την εκπαίδευση. Ο νόμος σχετικά με την εκπαίδευση επιτάσσει την πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των παιδιών και εφήβων, ανεξάρτητα από το φύλο, τον τόπο κατοικίας, την κοινωνική και οικονομική κατάσταση. Ο ίδιος νόμος απαιτεί ειδική μέριμνα για τους μαθητές που έχουν ανάγκη από ειδική στήριξη και συμπληρώνεται με ειδικές διατάξεις για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. Το Σουηδικό κοινοβούλιο και η κεντρική κυβέρνηση καθορίζουν τους στόχους για όλα τα σχολεία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών, ως σύστημα, είναι προσανατολισμένο - και έχει την

ευελιξία της προσαρμογής του - σε τοπικό επίπεδο και στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε μαθητή.

Οι τοπικές αρχές είναι αρμόδιες για την κατανομή των οικονομικών πόρων στην εκπαίδευση, την καθημερινή λειτουργία των σχολικών μονάδων και τον έλεγχο επίτευξης των στόχων του Α.Π.Σ. Από την 1^η Ιανουαρίου 1996, όλα τα προγράμματα εκπαίδευσης καθώς και η εκπαίδευση ενηλίκων με ΕΙΔ.Ε.Α. οργανώνονται από τους δήμους που έχουν τη διοικητική και οικονομική ευθύνη των προγραμμάτων. Πριν υπεύθυνα ήταν τα νομαρχιακά συμβούλια. Στο προσωπικό κάθε σχολείου και τον διευθυντή ανατίθεται η ευθύνη του σχεδιασμού Τοπικού Προγράμματος Εκπαίδευσης (Τ.Π.Ε.) που βασίζεται στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών, στους εθνικούς στόχους και στα σχέδια εκπαίδευσης. Για να εγκριθεί ένα Τ.Π.Ε. πρέπει να περιγράφει αναλυτικά πώς οργανώνονται οι σχολικές δραστηριότητες, πώς αναπτύσσονται και πώς αξιολογούνται.

Στη Σουηδία ειδικά σχολεία υπάρχουν μόνο για τα μαθητές με κώφωση και βαρηκοΐα. Από το 2002, οι περισσότεροι μαθητές που έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη διδάσκονται μέσα στα υποχρεωτικά γενικά σχολεία. Μέσα στα αυτά οργανώνονται ειδικές ομάδες διδασκαλίας που αναλαμβάνουν το έργο της ειδικής υποστήριξης.

Στο Σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα η κατηγοριοποίηση των μαθητών πραγματοποιείται με κριτήριο την οριοθέτηση από τη Διεθνή Οργάνωση Υγείας²⁴⁷ το 1980, της μειονεξίας, της ανικανότητας και της αναπηρίας. Σύμφωνα με αυτήν η αναπηρία καθορίζεται από τη σχέση του ατόμου με το περιβάλλον του και τα προγράμματα υποστήριξης είναι ατομικά και διαμορφώνονται από τους ειδικούς σε συνεργασία πάντοτε με τους γονείς. Περίπου το 3% των μαθητών στη Σουηδία (περισσότεροι από 20.000 παιδιά και έφηβοι το 2002) παρακολουθούν τα προγράμματα για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α.

---

²⁴⁷. Byrne.T., RadfieldC. C. F. (1985), «Social Services», Made Simple Books, London

Το Α.Π.Σ. με κωδικό Lpo 94 για την υποχρεωτική εκπαίδευση έχει τροποποιηθεί για να καλύψει και τις προσχολικές τάξεις και τα κέντρα ελεύθερου χρόνου²⁴⁸. Η δομή του προγράμματος σπουδών και ο προσανατολισμός του παραμένουν ουσιαστικά ίδια. Μέσα σ' αυτό οι στόχοι και οι οδηγίες για το σχολείο καταλαμβάνουν προεξέχουσα θέση από την άποψη των κανόνων και των διαδικασιών αξιολόγησης. Το Σουηδικό εκπαιδευτικό σύστημα, στο σύνολό του, λειτουργεί στηριζόμενο σε τρία Α.Π.Σ.²⁴⁹:

- α. ένα για την προσχολική εκπαίδευση με κωδικό Lpf 98
- β. το προαναφερόμενο (Lpo 94)
- γ. το πρόγραμμα σπουδών για την προαιρετική εκπαίδευση με κωδικό Lpf 94²⁵⁰.

Τα τρία αυτά Α.Π.Σ. συνδέονται το ένα με το άλλο και αντιπροσωπεύουν μια συνεχή προσέγγιση της γνώσης, της ανάπτυξης και της μάθησης. Μέσα σ' αυτά υπάρχει το ειδικό κεφάλαιο και οι οδηγίες (manual) για την φυσική αγωγή η οποία λόγω της εφαρμοζόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής δε διακρίνεται από την ειδική φυσική αγωγή από την 1^η Ιουλίου 1994.

Τα παιδιά και οι έφηβοι που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το γενικό υποχρεωτικό σχολείο καθώς και το δεύτερο επίπεδο του δευτεροβάθμιου λόγω ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης, εντάσσονται σε ένα ειδικό πρόγραμμα το Sarskola²⁵¹. Η εκπαίδευσή τους περιλαμβάνει ειδικά προγράμματα μέσα στο πλαίσιο της υποχρεωτικής και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση ενηλίκων με ΕΙΔ.Ε.Α. (Sarvux²⁵²) είναι μια αυτόνομη μορφή εκπαίδευσης που αφορά τους ενηλίκους που θέλουν να βελτιώσουν την εκπαίδευσή τους. Κάθε ειδικό πρόγραμμα, στην περίπτωση μας η φυσική αγωγή, χρησιμοποιεί

---

²⁴⁸. National Agency for Education (1997), «Working material for the special Schools No.97: 0159», Stockholm

²⁴⁹. National Agency for Education (2003), «Curriculum for the compulsory Education - Pre - School», Stockholm

²⁵⁰. National Agency for Education (2003), «Programme Manual for Uper – Secondary», Stockholm

²⁵¹. Ministry of Education (2003), «Education for pupils and adults with learning disabilities», Stockholm

²⁵². Ministry of Education (2003), ό.π.

διδακτέα ύλη του που προσαρμόζεται στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών.

Η υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. περιλαμβάνει το υποχρεωτικό σχολείο και το σχολείο επαγγελματικής κατάρτισης. Αυτό σημαίνει υποχρεωτικά εννέα έτη σχολείου για όλα τα παιδιά και εφήβους μεταξύ των 7-16 ετών. Πέρα αυτών, οι μαθητές έχουν δικαίωμα σε ένα δέκατο προαιρετικό έτος για ν' αυξήσουν τις ικανότητές τους μέσω της εκπαίδευσης. Στη φυσική αγωγή διδάσκονται τα ίδια θέματα με τους μαθητές που παρακολουθούν το κανονικό υποχρεωτικό σχολείο. Το περιεχόμενο και το πεδίο των θεμάτων που διδάσκονται εντούτοις προσαρμόζονται στις δυνατότητες και τις απαιτήσεις κάθε μαθητή. Αυτό σημαίνει πως καταρτίζεται μια ατομική διδακτέα ύλη για κάθε μαθητή.

Το σχολείο επαγγελματικής κατάρτισης είναι για τους μαθητές με σοβαρές ΕΙΔ.Ε.Α., η μειονεξία ή η αναπηρία των οποίων τους αποτρέπει από το να ωφεληθούν από την εκπαίδευση που δίνεται στο υποχρεωτικό σχολείο για μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α.

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. παρέχει προπαρασκευαστική επαγγελματική κατάρτιση παρόμοια με τη γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, υπό μορφή εθνικού ή ειδικά σχεδιασμένου προγράμματος. Υπάρχουν όμως συγχρόνως και τα ατομικά προγράμματα.

Τα προγράμματα αυτής της βαθμίδας είναι τεσσάρων ετών με υποχρεωτική ελάχιστη διάρκεια 3.600 ωρών, που διακρίνονται στις ώρες ενός κορμού συγκεκριμένων θεμάτων και τις ώρες των ειδικών προγραμμάτων. Τα θέματα του κορμού περιλαμβάνουν:

- σουηδική γλώσσα
- αγγλική γλώσσα
- κοινωνικά θέματα
- μαθηματικά
- φυσική αγωγή και υγεία
- τέχνες.

Κάθε ατομικό πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης όλα τα θέματα κορμού που βρίσκονται στα εθνικά προγράμματα. Επομένως η ειδική φυσική αγωγή εμπεριέχεται και στα ατομικά προγράμματα σπουδών. Τα ατομικά προγράμματα αφορούν κυρίως τους μαθητές που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν πλήρως το εθνικό Α.Π.Σ. της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Βάσει των εθνικών αποφάσεων για την εκπαίδευση, η δυνατότητα των τοπικών αρχών για τη δημιουργία ατομικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην ειδική φυσική αγωγή είναι πολύ μεγάλη. Διατίθενται τόσο τα απαιτούμενα κονδύλια όσο και το απαραίτητο εξειδικευμένο προσωπικό που ικανοποιεί τις απαιτήσεις κάθε προγράμματος. Εκείνο όμως που χαρακτηρίζει αυτά τα προγράμματα είναι η δυνατότητα αλλαγής σύμφωνα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του μαθητή .

Στον Καναδά η διαδικασία διάγνωσης ενός μαθητή με ΕΙΔ.Ε.Α. είναι έργο μιας Ειδικής Διαγνωστικής Επιτροπής (IPRC)* η οποία υποδεικνύει και το σχολείο στο οποίο πρέπει να εγγραφεί. Το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου από την πλευρά του έχει, βάσει νόμου, την υποχρέωση μιας συνολικής προσέγγισης της περίπτωσης. Στη διάρκεια των φάσεων του προγραμματισμού η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία μεταξύ όλων των συμμετεχόντων είναι διαρκής. Το συντονισμό των ενεργειών και την ευθύνη έχει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος λειτουργεί περισσότερο συνεργατικά παρά εποπτικά. Κεντρικό μέρος του προγραμματισμού είναι η δημιουργία ενός ατομικού Α.Π.Σ. στη βάση του εθνικού προγράμματος σπουδών.

Στο εθνικό, άρα και στα ατομικά Α.Π.Σ. οι προσδοκίες που καθορίζονται για κάθε σειρά μαθημάτων περιγράφουν τη γνώση και τις δεξιότητες που αναμένεται ν' αναπτύξουν και να αποδείξουν ότι έχουν οι μαθητές, από τη μια με την εργασία τους και από την άλλη με τις διάφορες δραστηριότητες και τα επίτευγμά τους. Η διαδικασία

---

* Identification, Placement, and Review Committee

αυτή αξιολογείται ως προς το κάθε μέρος της και στο σύνολό της και επανασχεδιάζεται εκεί όπου απαιτείται. Στη φιλοσοφία του Καναδικού Α.Π.Σ. για τη φυσική αγωγή, που ισχύει και για την ειδική φυσική αγωγή, η οποία δεν εκλαμβάνεται ως ανεξάρτητο εκπαιδευτικό αντικείμενο, διαμορφώνονται δυο ομάδες στόχων: οι γενικοί (ως προς το σύνολο) και οι ειδικοί (ως προς το μέρος). Οι ειδικοί στόχοι απεικονίζονται κάτω από τους υποτίτλους. Ο τρόπος της οργάνωσης αυτής δεν υπονοεί πως οι στόχοι οποιουδήποτε τομέα επιτυγχάνονται ανεξάρτητα από τους στόχους των άλλων τομέων. Οι υπότιτλοι χρησιμοποιούνται μόνο για να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να επικεντρωθούν στις ιδιαίτερες πτυχές της γνώσης και των δεξιοτήτων, δεδομένου ότι προγραμματίζουν τις δραστηριότητες μάθησης για τους μαθητές τους²⁵³. Πολλοί από τους στόχους συνοδεύονται από παραδείγματα που δίνονται σε παρένθεση. Αυτά τα παραδείγματα προορίζονται να επεξηγήσουν το είδος της ικανότητας, το συγκεκριμένο τομέα της μάθησης, το βάθος της εκμάθησης, το επίπεδο πολυπλοκότητας που συνεπάγεται ο στόχος. Προορίζονται περισσότερο ως οδηγός για τους εκπαιδευτικούς παρά ως πλήρης ή υποχρεωτικός κατάλογος²⁵⁴. Η φάση της αξιολόγησης που ακολουθεί αποτελεί μια συστηματική, συνεχή και σκόπιμη διαδικασία άντλησης πληροφόρησης για έναν μαθητή για να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων, στην παραγωγή και διαμόρφωση του αντιπροσωπευτικότερου προγραμματισμού.

Στη διαδικασία αξιολόγησης συμμετέχουν ο διευθυντής, οι γονείς, ο μαθητής, οι δάσκαλοι των γενικών τάξεων και των τάξεων ειδικής εκπαίδευσης και το προσωπικό υποστήριξης. Με τη συνέργια των παραπάνω δραστηριοτήτων, οι εκπαιδευτικοί προσδιορίζουν το μαθησιακό δυναμικό και τις ανάγκες του μαθητή και αναπτύσσεται το ατομικό πρόγραμμα. Στην ουσία το ατομικό πρόγραμμα είναι μια

---

²⁵³. The Ontario Curriculum (1998), «Health and Physical Education», Ministry of Education and Training, Canada

²⁵⁴. Ministry of Education and Training (1990), «A support document for teachers of students with intellectual disabilities», Ontario

περιγραφή του μαθητή και των μαθησιακών αναγκών του. Περιλαμβάνει πληροφορίες για:

- τους ιατρικούς και παράγοντες υγείας
- τους απαιτούμενους πόρους ή εξοπλισμό που απαιτούνται για να ικανοποιηθούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες του μαθητή
- τις ανάγκες για υποστηρικτικό προσωπικό
- τις προσδοκίες των γονέων
- την καταλληλότητα των διαφόρων μαθησιακών περιβαλλόντων.

Τα προγράμματα για τον τομέα της ειδικής φυσικής αγωγής στον Καναδά, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, είναι σχεδιασμένα να λειτουργούν στο πλαίσιο τριών λειτουργικών μοντέλων που αναφέρονται αμέσως πιο κάτω²⁵⁵. Σε κάθε περίπτωση η ειδική εκπαίδευση και το διεπιστημονικό προσωπικό βοηθούν:

- στην αξιολόγηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών και των δυνατοτήτων του μαθητή
- στη μάθηση των στόχων
- στην τροποποίηση του προγράμματος, όπου απαιτείται
- στον προσδιορισμό των πόρων και των υποστηρικτικών υπηρεσιών που απαιτούνται.

Τα λειτουργικά μοντέλα προσχολικής, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσα στα οποία αναπτύσσονται τα προγράμματα φυσικής αγωγής είναι:

1°. Γενική τάξη με ειδική εκπαιδευτική στήριξη

Σε αυτό το πλαίσιο ο μαθητής με ΕΙΔ.Ε.Α. φοιτά μέσα σε γενική τάξη. Έχει ευκαιρίες να αλληλεπιδράσει στη διάρκεια μεγάλης περιόδου με την ομάδα συνομηλίκων των γενικών τάξεων και επομένως να αναπτύξει και να διατηρήσει κοινωνικές σχέσεις. Ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός είναι

---

²⁵⁵. Ontario Regulation 554/81 February 1986, «Special Education Placement and Review Committees and Appeals», Ontario

εξατομικευμένος για να ικανοποιήσει τις ειδικές μαθησιακές ανάγκες των μαθητών. Η ευθύνη για την εφαρμογή του ατομικού προγράμματος ανήκει στο δάσκαλο της γενικής τάξης και του προγράμματος φυσικής αγωγής στον εκπαιδευτικό φυσικής αγωγής. Η οποιαδήποτε υποστήριξη παρέχεται από το διευθυντή καθώς και από το άλλο διδακτικό και ειδικό προσωπικό. Υπάρχει πρόβλεψη για χρόνο παροχής ιδιαίτερων στηρικτικών μαθημάτων για το μαθητή ή χρόνος για ατομικές ασκήσεις στη φυσική αγωγή.

2°. Ειδική τάξη με δυνατότητα ένταξης

Στην ειδική τάξη οι μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. συναντιούνται ως μικρή ομάδα με τα ίδια περίπου χαρακτηριστικά για να μάθουν τις βασικές δεξιότητες. Ο εκπαιδευτικός ειδικής εκπαίδευσης έχει την αρχική ευθύνη για τα ατομικά προγράμματα και τις απαραίτητες υποστηρικτικές υπηρεσίες. Οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων, μεταξύ αυτών και ο εκπαιδευτικός για την εφαρμογή της ειδικής φυσικής αγωγής, υλοποιούν το μέρος του ατομικού προγράμματος που αφορά το αντικείμενό τους σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης, το διευθυντή της σχολικής μονάδας και το άλλο προσωπικό. Η ένταξη στη γενική τάξη για τη μελέτη συγκεκριμένων θεματικών περιοχών προγραμματίζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να κεφαλαιοποιεί τις δυνάμεις μάθησης του μαθητή. Του παρέχει τις ευκαιρίες για αλληλεπίδραση με συνομηλίκους ενισχύοντάς τον με τα απαιτούμενα στηρίγματα. Ανάλογα με το ατομικό πρόγραμμα η φυσική αγωγή πραγματοποιείται στο πλαίσιο της γενικής τάξης κι επομένως σε αυτήν την περίπτωση δε μιλάμε για ειδική φυσική αγωγή. Ο εκπαιδευτικός της ειδικής εκπαίδευσης, ο διευθυντής και οι άλλοι εκπαιδευτικοί των ειδικοτήτων (π.χ ο εκπαιδευτικός φυσικής αγωγής)²⁵⁶ συναντώνται τακτικά για να επιφέρουν τις τροποποιήσεις που απαιτούνται στο γενικό Α.Π.Σ.

---

²⁵⁶. The Ontario Curriculum (1998), ό.π, σ. 7 - 23

3°. Ειδικό σχολείο

Στην περίπτωση αυτή η εκπαίδευση με τη μορφή των μικρών ομάδων είναι ο κανόνας. Τα ατομικά προγράμματα σχεδιάζονται μέσα στο πλαίσιο του ειδικού Α.Π.Σ. που σχεδιάζεται για τους μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. Υπάρχουν όμως ειδικές ρυθμίσεις που εξασφαλίζουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης ένταξης στο γενικό σχολείο και την κοινωνία²⁵⁷. Σε μια τέτοια περίπτωση μιλάμε πλέον για το πρόγραμμα της ειδικής φυσικής αγωγής που είναι ενσωματωμένο ως τμήμα στο ειδικό Α.Π.Σ. που αφορά τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.

Κατά το υπουργείο παιδείας των Η.Π.Α. το ποσοστό των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. στα δημόσια σχολεία αυξάνεται. Έτσι, ενώ την περίοδο 1988 - 89 προσδιοριζόταν στο 4,90% του μαθητικού πληθυσμού, την περίοδο 1997 - 98 ανήλθε στο 5,91%²⁵⁸. Οι περισσότεροι απ' αυτούς τους μαθητές χαρακτηρίζονται ως μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες οι οποίοι φοιτούν στα γενικά σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και, κατά συνέπεια, το εκπαιδευτικό τους πλαίσιο από την άποψη του Α.Π.Σ. ταυτίζεται με των άλλων συμμαθητών τους.

Από την άποψη της νομοθεσίας οι μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. καλύπτονται από το νόμο ***Individuals with Disabilities Education Act/1997***, που είναι η εξέλιξη του νόμου ***Americans with Disabilities Act/1990***. Ο νόμος παρέχει το δικαίωμα για μια επιλεγμένη ελεύθερη εκπαίδευση, προσαρμοσμένη στα χαρακτηριστικά του κάθε μαθητή, μέσω εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τα δύο βασικά στοιχεία που περιέχει είναι ότι στο κέντρο όλων των αποφάσεων μπαίνουν οι γονείς και η υποχρέωση παροχής βοηθητικών υπηρεσιών ανατίθεται εξ ολοκλήρου στα σχολεία που εφαρμόζουν τα προγράμματα. Με τον τρόπο αυτό ξεπερνιέται η δαιδαλώδης

---

²⁵⁷. Ministry of Education and Training (1990), ό.π, Part 2

²⁵⁸. U.S.A. / Department of Education/Statistical Office 1999

κατάσταση των συναρμοδιοτήτων που προερχόταν από την παροχή αυτών των υπηρεσιών από ιατρικές ή κοινωνικές υπηρεσίες.

Απόρροια της εφαρμογής του νόμου είναι η θέσπιση των πρότυπων κανόνων μέσα στους οποίους επικρατεί η αρχή της «εύλογης διευκόλυνσης», που κυριαρχεί στη νομοθεσία των αγγλόφωνων και των σκανδιναβικών κυρίως χωρών. Μέσω της αρχής επιχειρείται η υπέρβαση των εμποδίων που προέρχονται από διάφορες πλευρές στην ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με ΜΚΑ στην κοινωνία. Ως εύλογη διευκόλυνση θεωρείται:

«...η παροχή ή η μετατροπή συνεπειών, υπηρεσιών ή εγκαταστάσεων, η αλλαγή των πρακτικών ή των διαδικασιών, με στόχο την ισότιμη ένταξη ενός συγκεκριμένου ατόμου με μειονεξία ή αναπηρία σ' ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ή δραστηριότητα».

Ως απλά αλλά βασικά παραδείγματα εύλογης διευκόλυνσης μπορούν να αναφερθούν:

- η κατασκευή ράμπας για αναπηρικά αμαξίδια
- το μερικό ωράριο στην εργασία ή τη διδασκαλία
- η έκδοση οπτικών οδηγιών
- η χρήση διερμηνέα νοηματικής γλώσσας
- η παραγωγή εγγράφων σε μεγάλες γραμματοσειρές ή στο σύστημα Braille.

Συμπλήρωμα του παραπάνω νόμου αποτελεί ο πολύ πρόσφατος **The No Child Left Behind Act /2003**. Είναι διακομματικός νόμος-ορόσημο, με σκοπό τη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης και την αλλαγή της φιλοσοφίας των σχολείων των Η.Π.Α. Επιχειρεί:

- το κλείσιμο της ψαλίδας απόδοσης των ομάδων των μαθητών
- την παροχή περισσότερης ευελιξίας στις πολιτείες
- τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών στους γονείς
- την εκπαίδευση των εργαζόμενων μαθητών.

Στο πλαίσιο των διατάξεων του νόμου, οι πολιτείες υποχρεώνονται να κλείσουν το χάσμα της απόδοσης και να εξασφαλίσουν σε όλους τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α., να επιτύχουν ακαδημαϊκά. Στη βάση του παραπάνω νόμου του 1997 οι πολιτείες υποχρεούνται να προσφέρουν σε κάθε μαθητή με ΕΙΔ.Ε.Α. τις παρακάτω υπηρεσίες ώστε να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή ωφέλεια από την ειδική εκπαίδευση:

- συμβουλευτικές υπηρεσίες
- πρόωρη διάγνωση και αξιολόγηση της αναπηρίας
- ιατρικές υπηρεσίες
- επαγγελματική εκπαίδευση
- υπηρεσίες προσανατολισμού και κινητικότητας
- σύμβουλο γονέα και εκπαιδευτή
- φυσικοθεραπεία
- ψυχολογικές υπηρεσίες
- αναψυχή
- συμβουλευτικές υπηρεσίες αποκατάστασης
- σχολικές υγειονομικές υπηρεσίες
- υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας στα σχολεία
- υπηρεσίες ομιλίας - γλωσσοπαθολογίας
- μεταφορά.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση οριοθετεί νομοθετικά και κανονιστικά το εκπαιδευτικό πλαίσιο και οι πολιτείες αναλαμβάνουν να το υλοποιήσουν σε σχέση με τις δικές τους ιδιαιτερότητες και δυνατότητες. Έτσι, για την κατάρτιση των Α.Π.Σ., επομένως και του αντίστοιχου της φυσικής αγωγής, εκδίδονται βοηθητικά εγχειρίδια, οδηγοί, τα οποία χρησιμοποιούνται από τις εκπαιδευτικές αρχές των πολιτειών. Ο σκοπός των οδηγών είναι να βοηθούν τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τις εκπαιδευτικές αρχές των πολιτειών στην εφαρμογή

των προβλεπομένων από το νόμο του 1997²⁵⁹. Για το λόγο αυτό οι πολιτείες διαθέτουν ειδικό επιστημονικό προσωπικό το οποίο μπορούν να καλέσουν τα σχολεία και οι οικογένειες για βοήθεια προκειμένου να καταρτισθεί το ατομικό πρόγραμμα εκπαίδευσης κάθε μαθητή με ΕΙΔ.Ε.Α.

Τα Α.Π.Σ. φυσικής αγωγής που αφορούν μαθητές με ΕΙΔ.Ε.Α. που φοιτούν σε ειδικά και γενικά σχολεία καταρτίζονται στα σχολεία κάθε πολιτείας σύμφωνα με τις οδηγίες των εκπαιδευτικών αρχών της πολιτείας. Στην κατάρτισή τους παίρνουν μέρος οι εκπαιδευτικοί και ο διευθυντής. Οι γονείς καλούνται όταν πρόκειται για κατάρτιση ατομικού προγράμματος φυσικής αγωγής που μπορεί να προεκτείνεται και έξω από το σχολείο. Ο κατεξοχήν εφαρμοστής του προγράμματος είναι ο εκπαιδευτικός φυσικής αγωγής ο οποίος στην περίπτωση των μονάδων ειδικής εκπαίδευσης είναι εξειδικευμένος, αφού τα αμερικανικά πανεπιστήμια προσφέρουν μαθήματα που καλύπτουν πλήρως αυτό το χώρο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 25).

Η κατηγοριοποίηση των μαθητών με ΕΙΔ.Ε.Α. που υιοθετείται από τις Η.Π.Α. είναι αυτή που έχει καθιερωθεί από την Διεθνή Οργάνωση Υγείας²⁶⁰. Η διαφοροποίηση που υφίσταται είναι στην περίπτωση των μαθησιακών δυσκολιών, όπου τόσο ο ορισμός όσο και η κατηγοριοποίηση των παιδιών είναι διαφορετικά απ' ό,τι στις ευρωπαϊκές χώρες καταλήγοντας σε έναν μακροσκελή πίνακα περιπτώσεων μαθησιακών δυσκολιών. Το σύνολο σχεδόν των μαθητών που χαρακτηρίζονται από μαθησιακές δυσκολίες στις Η.Π.Α. φοιτά σε τάξεις γενικών σχολείων και, επομένως, από την άποψη του Α.Π.Σ. της φυσικής αγωγής παρακολουθούν όλες τις δραστηριότητες των συμμαθητών τους. Στις ειδικές τάξεις όμως και στα ειδικά σχολεία υπάρχει ένας «κορμός» Α.Π.Σ. στη φυσική αγωγή (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 25) πάνω στο οποίο χτίζονται τα ατομικά προγράμματα φυσικής αγωγής.

---

²⁵⁹. U.S.A./ Department of Education, Office of Special Education and Rehabilitative Services (2000), «A Guide to the Individualized Education Program», Washington D.C

²⁶⁰. World Health Organisation (1989), ό.π.